

Rautjärven ilmastosuunnitelma

2025–2029

Toimenpiteiden tarkemmat sisällöt

Sisällysluettelo

1. Ilmastojohtaminen
2. Strategiset tavoitteet ja investointeja edellyttävät toimenpiteet
  - 2.1 Energia
  - 2.2 Liikenne
3. Muut tavoitteet ja toimenpiteet
  - 3.1 Kestävän energiantuotannon ja -käytön mahdollistaminen
  - 3.2 Kestävä liikkuminen
  - 3.3 Metsät ja hiilinielut
  - 3.4 Luonnon monimuotoisuus
  - 3.5 Kierrätys ja kiertotalous
  - 3.6 Ympäristö/ ilmastokasvatus
  - 3.7 Kestävä matkailu
  - 3.8 Viestintä ja osallistaminen

1. Ilmastojohtamisen toimenpiteet

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Käydään läpi kunnan ilmasto/HINKU-työryhmän toiminta ja vastuut	<ul style="list-style-type: none"> Työryhmää johtaa ilmastotyöstä vastaava, joka myös toimii HINKU-verkoston johtoryhmän jäsenenä sekä tiedonvälittäjänä kunnan ja SYKE:n välillä
Työryhmä ja yhteyshenkilö vastaavat, että kunnalle laaditaan vuosittain suunnitelma päästöjä vähentävistä investoinneista	<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnetään ilmastosuunnitelmaprosessin aikana tuotettua yhteenvetoa investointeja edellyttävistä toimenpiteistä
Ilmastosuunnitelman toteutumista seurataan kunnan ilmastotyöryhmässä 2 krt / vuosi	<ul style="list-style-type: none"> Seurataan ilmastosuunnitelman toimenpiteiden toteutumista seurantaindikaattoreita hyödyntäen Kunnan alueella toteutuneet merkittävimmät hillintätoimet kootaan vuosittain ja julkaistaan kunnan verkkosivuilla. Tieto tehdyistä toimista toimitetaan myös Sykelle Järjestetään osallistavan budjetoinnin kokeilu ilmastoteoista
Lisätään vuoropuhelua seudullisen ympäristötoimen kanssa kutsumalla mukaan ilmastosuunnitelman seurantaan	<ul style="list-style-type: none"> Tiedotetaan Imatran seudun ympäristötoimelle suunnitelman valmistumisesta ja tulevista seurantapalavereista
Viestitään ilmastotyöstä kuntaorganisaation sisällä ja ulospäin	<ul style="list-style-type: none"> Viestinnälle tiedotetaan sisäisesti ilmastotyön etenemisestä ja sovitaan yhdessä ulospäin viestittävästä, kunnan päästövähennystoimiin liittyvästä sisällöistä.
Hyödynnetään hankerahoitusta ilmastotyön edistämiseksi sekä itse hakien että yhteishankkeisiin osallistumalla	<ul style="list-style-type: none"> Seurataan kuntien ilmastotyön rahoitusmahdollisuuksia Ollaan aktiivisesti mukana hankesuunnitteluverkostoissa
Ilmastotyötä edistetään vapaaehtoisten sopimusten kautta	<ul style="list-style-type: none"> Jatketaan mukana Hinku-verkostossa Jatketaan työtä kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä hyviä KETS-raportoinnin käytäntöjä Rautjärvi liittyy kuntien energiatehokkuussopimuksen seuraavalle kaudelle (2026-) Sovitaan paikallisten toimijoiden kanssa toimenpiteistä esim. kestävän matkailun osalta
Vaikutusten ennakoarvioinnissa otetaan huomioon ilmastovaikutukset	

<p>Huomioidaan energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sisällytetään Ministeriön julkaisema ohje ”Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa” osaksi hankintaohjeistusta seuraavassa päivityksessä Hyödynnetään olemassa olevia verkostoja ja työkaluja hankintojen vähähiilisyyteen liittyen (Keino-osaamisverkoston palvelut ja koulutukset) Vaaditaan hankintoja tekeviltä henkilöiltä Motivan energiatehokkaat hankinnat –verkkokurssin suorittamista. Verkkokurssi on kaikille avoin ja löytyy osoitteesta: https://motiva-verkkokurssit.fi/kurssit/energiatehokkaat-hankinnat-verkkokurssi/
--	---

2. Strategiset tavoitteet

2.1 Energia

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
<p>Luovutaan loppuissakin kunnan kiinteistöissä fossiilisesta lämmityksestä ja korvataan esim. lämpöpumppuratkaisuilla</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kunnassa muutama kiinteistö lämpiää yhä fossiilisilla, mistä pyritään pääsemään eroon joko energiaremonteilla tai kiinteistöistä luopumalla Jäljellä olevien öljylämmitteisten kohteiden osalta edessä ovat investointikustannukset, jotka tyypillisesti maksavat itsensä takaisin pienentyneiden lämmityspolttoainekustannusten myötä. Tarkka kustannusvaikutus arvioitava kohteittain.
<p>Kehitetään kiinteistöjen energiatehokkuutta mm. älykkäillä ohjausjärjestelmillä ja tilatehokkuutta parantamalla</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnetään Kunnantalon ja Aseman koulun energiaremonttien oppeja ja tuloksia Huomioidaan tilojen käyttöaste ja käytön tulevaisuus Kustannusvaikutusta voidaan peilata olemassa olevien sähkölämmitteisten kiinteistöjen ohjausjärjestelmien toteutuneisiin säästövaikutuksiin. Tarkka kustannusvaikutus arvioitava kohteittain.
<p>Lisätään kunnan aurinkoenergian tuotantoa</p>	<ul style="list-style-type: none"> Toteutetaan kannattavat hankkeet Investointien takaisinmaksuaikaa ja kannattavuutta tarkasteltava potentiaalisten tuotantokohteiden ja –odotusten sekä sähkönkäytön tarpeiden mukaisesti. Monipuolisia rahoitusmekanismeja satavilla; selvitetään niitä.
<p>Otetaan energiatehokkuus ja vähähiilisyys huomioon talonrakennus-</p>	<ul style="list-style-type: none"> Huomioidaan päästövaikutukset koko elinkaaren osalta sekä rakentamisen kiertotalouden mahdollisuudet

ja infrahakkeissa sekä purkukohteissa jo suunnitteluvaiheessa.	<ul style="list-style-type: none"> • Laadukkaalla suunnittelulla voidaan saavuttaa säästöjä mm. logistiikka- ja materiaalikuluja vähentämällä. • Pyritään hyödyntämään olemassa olevaa infraa ja palveluita yhdyskuntarakentamisessa mahdollisuuksien mukaan, energiatehokkuus huomioiden. • Tilojen ylläpidossa otetaan huomioon kuntalaisten hyvinvointiin liittyvät asiat esim. harrastusmahdollisuudet
---	---

2.2 Liikenne

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Laaditaan ja toimeenpannaan pyöräilyn ja kävelyn kehittämissuunnitelma	<ul style="list-style-type: none"> • Kytetään ilmastosuunnitelma ja kehittämissuunnitelma toisiinsa • Suunnitelman toteutuksen kustannukset. Toteutettu suunnitelma vahvistaa mahdollisuuksia kevyen liikenteen investointien rahoitukseen.
Selvitetään turvallisen pyörien pysäköintimahdollisuuden kehittämisen tarve rautatieasemalla, Hiitolanjoella ja Kasarminkankaalla	<ul style="list-style-type: none"> • Kannustetaan pyöräilyyn mahdollistamalla turvallinen pyörien säilytys • Huomioidaan mahdollisen toteutuksen investointikustannukset.
Edistetään kävelyä ja pyöräilyä kevyen liikenteen väylien ja pyöräilyreittien verkoston ja ylläpidon (mm. valaistus, talvikunnossapito) avulla myös matkailun tarpeet huomioiden	<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään sekä ilmastotavoitteita, hyvinvointitavoitteita että matkailun tavoitteita samanaikaisesti • Varaudutaan investointi- ja ylläpitokustannuksiin
Edellytetään kilpailutuksissa vähäpäästöistä kalustoa	<ul style="list-style-type: none"> • Lainsäädännön mukaisesti, kun ajoneuvohankinnat ovat ajankohtaisia • Huomioidaan myös kalustohankinnoissa • Kustannusero vähäpäästöisen ja perinteisen välillä riippuu kalustosta, laki velvoittaa kuljetuspalveluiden osalta.
Tarjotaan sähköauton latausmahdollisuutta kunnan kiinteistöissä lainsäädännön velvoitteiden mukaisesti sekä matkailun tarpeet huomioiden	<ul style="list-style-type: none"> • Varaudutaan lainsäädännöstä johtuviin välttämättömiin kustannuksiin • Tunnistetaan latauspisteen potentiaalinen houkuttelevuus matkailijoiden näkökulmasta (mm. museo ja Hiitolanjoki)
Edistetään ja osallistutaan tietoliikenneverkkojen kehitystyöhön	<ul style="list-style-type: none"> • Vahvistetaan etätyöskentelyn mahdollisuuksia yhdessä kansallisten toimijoiden kanssa

asukkaiden etätyn ja digitaalisten palveluiden mahdollistamiseksi	<ul style="list-style-type: none"> Osallistutaan paikallisten valokuituhankkeiden toteuttamiseen
---	---

3. Muut tavoitteet

3.1 Kestävän energiantuotannon ja -käytön mahdollistaminen

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Huomioidaan ja mahdollistetaan yksityisen tuuli- ja aurinkoenergian tuotannon potentiaali kaavoituksessa ja luparatkaisulla	<ul style="list-style-type: none"> Suositaan kaavoitusratkaisua vrs. suunnitteluratkaisua, jolloin vaikutusten arvioinnit ovat kattavampia Kartoitetaan potentiaalisia alueita, kuten joutomaita, uusiutuvan energian tuotantoon luonnon monimuotoisuutta vahingoittamatta
Mahdollistetaan yksityisten toimijoiden sähkön ja lämmön varastointihankkeet kaavoitus- ja luparatkaisulla	<ul style="list-style-type: none"> Huomioidaan potentiaalisissa kohteissa kaavoituksessa varastoinnin aluevaraukset
Mahdollistetaan ja edistetään innovatiivisten energiaratkaisujen toteutumista kunnan alueella (esim. vetyteknologia, power to X)	<ul style="list-style-type: none"> Osallistutaan aktiivisesti Vetylaakson toimintaan Seurataan myös teollisen hiilen talteenoton kehittymistä Uusien tekniikoiden käyttöönotossa tehdään laajempaa seutukunnallista yhteistyötä
Jatketaan fossiilittoman kaukolämmön tuotantoon liittyviä toimintamalleja ja käytäntöjä	<ul style="list-style-type: none"> Keskustellaan polttoon perustamattoman kaukolämmöntuotannon mahdollisuuksista, kun voimalaitoksen investoinnit tulevat ajankohtaiseksi
Tuetaan neuvonnan ja viranomaistyön puitteissa asukkaita ja yrityksiä energiaremontteihin liittyvissä kysymyksissä	<ul style="list-style-type: none"> Tuodaan lainsäädännön ja kunnan ilmastotavoitteiden mukaisesti vähähiilisuuden edistäminen osaksi rakennusvalvontaa Osallistutaan maakunnallisten asukkaiden ja yritysten energiaremontteja tukevien käytäntöjen kehittämiseen ja levittämiseen (mm. lämpökamerat, energianeuvonta)

3.2 Kestävä liikkuminen

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Suunnitellaan ja ideoidaan käytäntöjä yhteiskäyttöisen vähäpäästöisen ajoneuvon käyttöönottamiseksi	<ul style="list-style-type: none"> Tarkastellaan eri vaihtoehtoja ja esimerkkejä yhteiskäyttöisen ajoneuvon toteuttamiseksi, myös sähköpakettiautolle voisi olla kysyntää
Kehitetään ja jatketaan kannustimia henkilöstön kestäväan työmatkaliikenteeseen , kuten sähköauton latausetu ja työsuhdepyöräetu	<ul style="list-style-type: none"> Jatketaan jo käytössä olevia toimenpiteitä (latausetu ja työsuhdepyöräetu) Kerrotaan kokemuksista muihin kuntiin
Kannustetaan henkilöstöä hyödyntämään työ- ja virka-ajossa kimppakyytejä	<ul style="list-style-type: none"> Panostetaan sisäisen viestinnän kautta toteutettavaan kannustamiseen ja käytäntöjen määrittelyyn
Tarkastellaan kaavoitusprosessien yhteyksissä ilmastovaikutuksia, ml. vaikutukset liikenteeseen	<ul style="list-style-type: none"> Vakiinnutetaan käytännöt liittyen kaavojen ilmastovaikutusten arviointiin Hyödynnetään esim. Kilva-työkalua (ilmastokestävän kaavoituksen tarkistuslista)
Osallistutaan aktiivisesti maakunnalliseen julkisen liikenteen ja liikkumispalveluiden kehitystyöhön tunnistaen joukkoliikenteen tärkeys pito- ja vetovoimatekijänä sekä sosiaaliset vaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistetaan tarve maakunnalliselle kehittämistyölle Huomioidaan myös uudenlaiset liikkumisen MaaS-palvelut ja matkaketjut
Edistetään julkisen liikenteen pysymistä liikkumismahdollisuutena ja jatketaan aktiivista edunvalvontaa junaliikenteen kehittämiseksi	<ul style="list-style-type: none"> Varmistetaan riittävä palveluliikenne haja-asutusalueilla Selvitetään kuntien välisen henkilöliikenteen mahdollisuudet esim. säännöllinen tilaustaksipalvelu Imatralle Tunnistetaan raideliikenteen tärkeys tieliikenteen päästöjen vähentämiseksi
Mahdollistetaan yksityisten sähköauton latauspisteiden toteutus kunnan alueella	
Edistetään ja mahdollistetaan biokaasun tankkausaseman rakentaminen kunnan alueella	<ul style="list-style-type: none"> Maakunnallisen vaihtoehtojen käyttövoimien selvityksen tulokset huomioiden

3.3 Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Vahvistetaan lasten ja nuorten ruoan arvostusta sekä kestäviä ruokailutottumuksia	<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään lähi-, kasvis- ja kausiruokailua kouluissa ja päiväkodeissa nykyisen hankintajärjestelmän mahdollistamissa puitteissa • Vahvistetaan kasvisruoan houkuttelevuutta esim. panostamalla ruoan laatuun, neutralisoimalla kasvisruokailuun liittyviä kielteisiä asenteita sekä tuomalla ilmi terveysvaikutuksia • Kehitetään ja ylläpidetään keinoja ruokahävikin vähentämiseksi
Kytetään lähiruoka osaksi matkailun kehittämistä	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään kunnan roolia matkailualan ja lähituottajien tuotanto- ja toimitusketjujen edistäjänä tai tukijana • Markkinoidaan ja edistetään lähiruokaa esiin nostavia kurseja ja tilaisuuksia • Nostetaan järvikalan maineenkohotus/uudelleenbrändäys osaksi kunnan matkailun kehittämisen tavoitteita
Ollaan hankeyhteistyön kautta mukana edistämässä kosteikkoviljelyn mahdollisuuksia	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistutaan kosteikkoviljelyyn parhaiten soveltuvien kohteiden määrän, sijainnin ja ilmastovaikutuspotentiaalin selvittämiseen

3.4 Metsät, hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Ilmastosuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet jalkautetaan päivitettävään metsäsuunnitelmaan	<ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnetään ajantasaista tutkimustietoa kestäväns metsänhoidon käytännöistä ja hyödyistä • Määritellään toimintaperiaatteet hakkuiden ajoittamisesta suhteessa puuston ikäluokkaan, ei hakata liian nuorta metsää • Varaudutaan yleistyviin tuholaishaittoihin • Toteutetaan metsäsuunnitelman päivitys julkisena prosessina tiedottaen työn aloittamisesta, osallistujista ja tuloksista avoimesti
Panostetaan kunnan rooliin tiedottajana, viestijänä ja vuorovaikuttajana myös metsäsasioissa	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnistetaan kunnan mahdollisuus näyttää esimerkkiä oman toimintansa kautta yksityisten metsänomistajien suuntaan

	<ul style="list-style-type: none"> • Viestitään kunnan kestävän metsänhoidon käytännöistä, uusista menetelmistä sekä suojeluun siirtyvistä palstoista • Viestitään metsien inventointitiedoista ja maankäyttösektorin nieluista sen mukaan, kun avoimia tilastoja on saatavilla • Viestitään suojelun korvausmahdollisuuksista • Vahvistetaan yhteistä ymmärrystä metsänkäytön suhteen aktivoimalla vuorovaikutusta erilaisten metsänomistajien kanssa
Varmistetaan, että hankkeet, joilla voi olla merkittäviä luontovaikutuksia, ovat sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä pohjalla	<ul style="list-style-type: none"> • Tehdään tarvittavat luontoselvitykset • Viestitään avoimesti asukkaiden suuntaan
Huomioidaan hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus kunnan maankäytössä ja kaavoituksessa	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnistetaan metsitykselle soveltuvat alueet, kuten vanhat pellot, ja toteutetaan metsitys • Tunnistetaan luontoarvoiltaan arvokkaat alueet • Hyödynnetään Hiilikartta-työkalua kaavahankkeiden hiilinieluvaikutusten arvioimiseksi • Arvioidaan aurinkovoimalahankkeiden vaikutukset hiilinieluihin ja muuhun luonnonympäristöön • Tunnistetaan niittytykselle soveltuvat alueet
Pidetään yllä maaseutumaisemaa ja luonnon monimuotoisuutta	<ul style="list-style-type: none"> • Otetaan maaseutumaisema ja luonnon monimuotoisuus huomioon kaavoituksessa ja rakennusvalvonnassa • Toimitaan Natura 2000- verkoston ja METSO-ohjelman kautta luonnon monimuotoisuutta edistävästi • Toteutetaan aktiivista vieraslajien torjuntaa sekä kunnan omana työnä että kannustetaan asukkaita, mökkiläisiä ja maanviljelijöitä osallistumaan vieraslajien torjuntaan esimerkiksi talkoiden tai kampanjoiden avulla.
Osallistutaan maakunnalliseen luonnon monimuotoisuustyöhön	<ul style="list-style-type: none"> • Vieraslajien torjunnan maakunnallinen yhteistyö • Ollaan mukana Priodiversity-hankkeen toimenpiteissä, mm. laatimassa maakunnan lumo-ohjelmaa
Lisätään lasten ja nuorten luontotietämystä ja –kontakteja ja luonnon monimuotoisuuden arvostusta	<ul style="list-style-type: none"> • Lisätään luonto-opetusta ja ulkona luonnossa tapahtuvaa opetusta • Pidetään esillä luonnon monimuotoisuudesta aiheutuvia terveyshyötyjä • Jatketaan Hiitolanjoen hyödyntämistä lukion opintojaksojen oppimisympäristönä
Edistetään luonnon monimuotoisuutta perustamalla niittyjä ja puutarhapalstoja	<ul style="list-style-type: none"> • Kannustetaan myös asukkaita luontopihojen ja niittyjen perustamiseen • Selvitetään mahdollisuus hyödyntää nurmialueita puutarhapalstoina tai niittyinä

	<ul style="list-style-type: none"> Hyödynnetään soveltuvat läjitysmaat mahdollisuuksien mukaan niittykumpuina
--	--

3.5 Kierrätys ja kiertotalous

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Jäteasemien aukioloajat ja kierrätysmahdollisuudet kohtaavat asukkaiden tarpeet	<ul style="list-style-type: none"> Jäteasemien aukioloajoista tiedotetaan ja varmistetaan, että aukioloajat toteutuvat ilmoitetun mukaisesti.
Järjestetään lajiteltavien jätteiden keräys tehokkaasti ja toimivasti	<ul style="list-style-type: none"> Varmistetaan, että kunnan omissa kohteissa on riittävät jätteiden keräys- ja lajittelumahdollisuudet Tiedotetaan materiaalien oikeista kierrätystavoista
Tutustutaan tarjolla oleviin kierto- ja jakamistaloutta edistäviin palveluihin ja otetaan niitä soveltuvin osin käyttöön	<ul style="list-style-type: none"> Materiaalitori edistää jätteiden, sivuvirtojen, ylijäämämateriaalien ja uudelleen käytettävien materiaalien hyötykäyttöä Korjaa.se kokoaa alueen korjauspalvelut samalle sivustolle RENET –uudelleenkäyttöverkosto kokoaa yhteen uudelleenkäyttöalan vastuulliset toimijat

3.6 Ympäristö/ ilmastokasvatus

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Selvitetään kouluilla ja päiväkodilla kiinnostusta Vihreän lipun toimintaan	<ul style="list-style-type: none"> Vihreä lippu on kestävän kehityksen ohjelma ja ympäristösertifikaatti kasvatusalalle Suomessa Vihreää lippua koordinoi Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi
Sisällytetään energiakasvatus osaksi lasten ja nuorten ilmasto- ja ympäristökasvatusta	<ul style="list-style-type: none"> Opetussuunnitelman sisältöjen lisäksi kannustetaan energiansäästöön opetuksen ja varhaiskasvatuksen arjessa Tutustutaan uusiutuvan energian tuotantoon mm. aurinkopaneelien kautta
Osallistetaan lapset ja nuoret kunnan ilmastotyöhön yleistyvän ilmastoahdistuksen helpottamiseksi	<ul style="list-style-type: none"> Viestitään kunnan tekemästä ilmastotyöstä myös koululle Järjestetään kohtaamisia ja keskustelutilaisuuksia Tuetaan koulua ilmasto- ja ympäristökasvatusta tukevien tapahtumien ja tempausten toteuttamisessa sekä paikallisten yhteistyökumppanien löytämisessä

3.7 Kestävä matkailu

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Toimitaan ja kehitetään kunnan matkailukohteita kestävän matkailun toimenpideohjelmien mukaisesti	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuminen kansallisiin kestävän matkailun ohjelmiin, esim. Visit Finland: Sustainable Travel Finland • Glasgow:n ohjelma? • Kestävän matkailun kilpailuihin osallistuminen • Aktiivinen yhteistyö paikallisten yrittäjien ja (luonto)matkailuorganisaatioiden kanssa

3.8 Viestintä ja osallistaminen

TOIMENPIDE	TOIMENPITEEN KUVAUS
Tehdään ilmastosuunnitelmaa ja ilmastotyötä tutuksi kuntaorganisaatiossa	<ul style="list-style-type: none"> • Viestitään ilmastosuunnitelmasta ja sen toteutumisen etenemisestä kunnan eri toimialoille • Panostetaan ilmasto- ja kestävyysviestintään sisäisessä viestinnässä • Osallistetaan lapset ja nuoret kunnan ilmastotyöhön yleistyvän ilmastoahdistuksen helpottamiseksi
Kunta kannustaa ja näyttää esimerkkiä toteuttamalla ilmastoviestintää asukkaille ja yrityksille	<ul style="list-style-type: none"> • Perustetaan kunnan verkkosivuille ilmasto-osio, josta löytyy ilmastosuunnitelma, Hinku-tunnukset, ajankohtaiset tiedot päästöstä sekä käynnissä olevista ilmastotoimenpiteistä • Näytetään esimerkkiä asukkaille ja yrityksille viestimällä aktiivisesti kunnan omista ilmastotoeista • Kannustetaan asukkaita ja yrityksiä energiansäästöön sekä energiatehokkuuden parantamiseen sekä viestinnän että tilaisuuksien kautta. Hyödynnetään alueellista energianeuvontaa ja valmiita viestintä- ja kampanjamateriaaleja (esim. Astetta alemmas) • Osallistutaan maakunnallisten asukkaiden ja yritysten energiaremontteja tukevien käytäntöjen kehittämiseen ja levittämiseen (mm. lämpökamerat, energianeuvonta) • Pidetään ilmastoasioita esillä yrityskäynneillä ja eri tilaisuuksissa
Kunta osallistuu ilmastotyötä tukevien tapahtumien järjestämiseen ja on myös	<ul style="list-style-type: none"> • mm. Miljoona Roskapussia, Pyöräilyviikko, Hävikkiviikko, Earth Hour

<p>aktiivisesti mukana erilaisissa kampanjoissa ja teemaviikoissa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kampanjoihin ja teemaviikkoihin osallistumista tukee ilmastoviestinnän vuosikello
<p>Ilmastoviestinnässä tehdään yhteistyötä naapurikuntien, maakuntaliiton ja muiden sidosryhmien/verkostojen kanssa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opitaan tunnistamaan, mitkä aiheet jo tehdyssä viestinnässä ovat ilmastoviestintää ja lisätään ilmastoviestintä luontevaksi osaksi kunnan muuta viestintää • Jaetaan tietoa ja vinkkejä tulevista tempauksista ja teemaviikoista • Tehdään ristiinlinkitystä ja nostetaan toistemme hyviä ja kannustavia uutisia • Rakennetaan luottamusta naapurikuntien välillä ja lisätään vuorovaikutteista yhteistyötä.